

L'adopció dels Objectius de Desenvolupament Sostenible

en les cooperatives industrials de Catalunya

Autors

Dr. Eloi Serrano

(Director de la Càtedra d'Economia Social de TecnoCampus - Universitat Pompeu Fabra)

Dra. Màrian Buil Fabregà

(Responsable d'Innovació de la Càtedra d'Economia Social de TecnoCampus - Universitat Pompeu Fabra)

Dra. Núria Masferrer Llabinés

(Investigadora de la Càtedra d'Economia Social de TecnoCampus - Universitat Pompeu Fabra)

Dr. Miguel Garau

(Investigador en la Càtedra d'Economia Social de TecnoCampus - Universitat Pompeu Fabra)

Resum executiu

En matèria econòmica, el segle XXI no ha portat excessives bones notícies. El model econòmic hegemònic a escala global, estructurat a partir de models d'inspiració neoliberal, ha generat un increment de les desigualtats, ha accelerat el canvi climàtic i ha constituït una economia més inestable.

La Gran Recessió va posar de manifest les conseqüències funestes d'una visió crematística de l'economia i de les implicacions de les receptes que obliden que l'economia ha d'estar al servei del benestar de les persones. Les desigualtats, fruit d'una estructuració que assumeix el conflicte capital-treball en benefici del primer, es van incrementar notablement, i, com assenyala Branko Milanovic, mentre que a finals del XIX la desigualtat entre els habitants del planeta es devia principalment a la classe social de pertinença, actualment obeeix majoritàriament al país de naixement. El deteriorament ambiental és una altra de les constatacions sobre les conseqüències d'estructurar una economia de base extractiva no només socialment, sinó també mediambientalment. La pandèmia derivada de la COVID-19 representa una de les moltes mostres palpables d'aquest model, juntament amb la pèrdua de biodiversitat i crisis alimentàries regulars. Tot aquest escenari ha afavorit també un deteriorament en la fortalesa de la democràcia i els conflictes polítics, socials i militars, que semblen anar en augment. La invasió d'Ucraïna és l'últim gran i trist esdeveniment que colpeja la nostra societat.

Estem, doncs, en un moment de replantejament del model, de les prioritats i del paper de les organitzacions supranacionals, nacionals, empresarials i socials. La ciència econòmica sembla estar també entrant en una nova etapa que reclama tornar a recuperar la funció principal per a la qual es va crear: estudiar l'assignació de recursos per aconseguir el màxim benestar social, ambiental i un progrés més gran en el seu conjunt.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides busquen orientar l'actuació dels diferents agents econòmics per aconseguir una economia que reverteixi les desigualtats i el deteriorament mediambiental, i que torni a posar les necessitats humanes en l'eix del sistema. El canvi

de tendència s'intueix general: el New Green Deal als Estats Units o els fons Next Generation també van en aquesta direcció. Un camí dirigit a fomentar la sostenibilitat social, econòmica i mediambiental. Tot això en un context on la quarta revolució industrial pot ser una font valuosa que ajudi a aconseguir els esmentats objectius, o bé, si no s'accelera el canvi, pot augmentar els problemes que han aflorat amb total virulència amb el canvi de segle.

L'economia social i el cooperativisme en particular poden i han de ser els líders d'aquest canvi. La raó és ben senzilla: perquè els principis que inspiren el nou model formen part indissoluble de la idiosincràsia de l'economia social. La gestió per impacte, democràtica i la missió basada en l'atenció a les persones són elements característics del cooperativisme.

Aquest treball ha tractat d'inferir en quina mesura les cooperatives industrials catalanes adopten els ODS. Hem provat de constatar l'aportació d'aquest model empresarial al canvi de model, contrastant aspectes claus en la seva concepció empresarial i actuació en el mercat. Per poder obtenir-hi una panoràmica ben consistent, hem contrastat el resultat amb empreses ordinàries no vinculades a l'economia social.

El resultat és esperançador. Gran part de les cooperatives no tenen un pla estructurat per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides, i en alguns casos tampoc no semblen tenir un excessiu coneixement del seu significat i contingut. Malgrat això, una vegada compartit el significat dels ODS amb cadascuna de les organitzacions consultades, una part molt rellevant de les cooperatives industrials catalanes manifesten que apliquen en el seu dia a dia les mesures i criteris orientats a la seva consecució. Així, doncs, la conclusió del treball dona una idea summament potent: les cooperatives industrials treballen per a la consecució dels ODS de manera natural, i està implícita en la seva filosofia empresarial, fet que demostra que, efectivament, l'economia social i el cooperativisme són actors rellevants per construir un model econòmic més humà, just i sostenible.

Agraïments

Aquest treball és el resultat d'una col·laboració fructífera entre la Fundació Caixa d'Enginyers i la Càtedra d'Economia Social del TecnoCampus (Universitat Pompeu Fabra). La preocupació per ampliar els límits del coneixement sobre de l'economia social representa l'objectiu principal compartit per les dues institucions.

Aquest estudi pretén valorar el paper de les cooperatives davant dels reptes cada vegada més complexos a què ens enfrontem, especialment el canvi climàtic i l'increment de les desigualtats. Uns reptes que, si no s'afronten de manera conscient i tenint com a premissa bàsica el bé comú i la fraternitat, poden tenir conseqüències summament negatives i irreversibles per al conjunt del planeta i la humanitat. Aquesta investigació convida a l'optimisme i dona esperances, perquè aconsegueix situar el cooperativisme com una eina extraordinàriament preuada per als canvis que pretenem impulsar.

Des d'aquí, el nostre més sincer agraïment a totes les cooperatives que ens han ajudat a poder realitzar aquest estudi, gràcies per dedicar-nos el seu temps, compartir la seva informació i traslladar-nos les seves inquietuds. Esperem que el resultat d'aquest estudi serveixi per valorar i visualitzar el gran treball que fan dia a dia i la seva contribució a la millora i la transformació de la nostra societat i del nostre planeta.

Volem correspondre al suport i la confiança que ens dona la Fundació Caixa d'Enginyers, esperem estar a l'altura d'aquesta confiança reiterada des de fa ja uns quants anys. En aquest sentit, volem agrair particularment a Iñaki Irisarri i Víctor Cardona la seva ajuda constant per poder realitzar aquesta investigació.

Finalment, volem reconèixer les aportacions de Judith Mora i Mara Sánchez en el tractament de dades i revisió bibliogràfica.

Objectiu d'investigació

Aquest treball pretén indagar sobre la contribució i el compromís de les cooperatives industrials amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) a Catalunya.

Els principis del cooperativisme representen, en la seva concepció teòrica, una font summament valuosa per a l'obtenció dels esmentats objectius. L'economia social està a l'avantguarda de l'Agenda 2030 perquè aporta un model empresarial basat en la primacia de la persona, la transparència, la democràcia, la solidaritat i la cohesió social. El teixit empresarial de l'economia social ha d'estar compromès amb els ODS relacionats amb l'ocupació, la reducció de les desigualtats econòmiques i socials, el desenvolupament local i sostenible, la igualtat de gènere, l'accés a una educació de qualitat per a totes les persones o la inserció de col·lectius en exclusió en el mercat laboral.

Malgrat això, hi ha activitats que, per la seva naturalesa, necessiten d'un esforç econòmic, innovador, organitzatiu o competitiu més gran. El sector industrial n'és un. Aquest tipus de cooperatives ostenten una funció de producció complexa tant en el seu aspecte material com productiu. La transformació física implica maneres d'aprovisionament, materials d'ús, fabricació, distribució, gestió de residus, processos d'embalatge i disseny del producte. L'esmentada transformació situa les cooperatives industrials davant d'un repte considerable.

Així, doncs, l'objectiu del treball és el d'indagar sobre el comportament de les cooperatives industrials de Catalunya respecte als ODS i calibrar el grau d'assumpció dels esmentats objectius en la seva filosofia i forma de procedir.

Metodologia

Segons el Registre de Cooperatives a Catalunya, hi ha 651 cooperatives industrials. Mitjançant un mètode estadístic, s'identifiquen per territori, nombre de socis, facturació i activitat, una mostra que resulti significativa. A partir d'aquí, s'efectuen una sèrie d'enquestes que permeten obtenir informació rellevant i significativa sobre el comportament de les cooperatives industrials de Catalunya respecte als ODS. Una vegada que s'han obtingut els resultats s'elaboren les conclusions perceptibles.

La metodologia de treball s'articula en tres fases:

- Anàlisi descriptiva de la mostra significativa de cooperatives industrials seleccionada: selecció de la mostra, consistència de la mostra, descripció dels paràmetres d'anàlisi i resultats obtinguts.
- Anàlisi dels ODS de la mostra significativa seleccionada: selecció de qüestionari sobre els ODS, qüestionari i entrevistes en profunditat, anàlisi d'indicadors dels ODS i valoració dels resultats a partir dels resultats
- Anàlisi dels resultats, valoracions i conclusions del treball.

Resultats esperats

Els resultats d'aquesta investigació poden servir tant per identificar l'estat actual de les cooperatives industrials de Catalunya respecte als ODS com per proposar actuacions o mesures de millora, en el cas que fossin necessàries.

1. Introducció.

El canvi climàtic i les seves conseqüències socials, polítiques i econòmiques estan generant un qüestionament sobre el model productiu i de desenvolupament actual. En els últims anys, nombroses institucions internacionals i governamentals han reaccionat i impulsen un canvi cap a un sistema més sostenible. El New Green Deal o les característiques dels fons Next Generation van clarament en aquesta direcció. L'emergència climàtica ocasiona una nova perspectiva de com entenem el desenvolupament i la riquesa. Per això, cal la recerca d'un marc comú i global que defineixi noves actuacions i indicadors que permetin orientar el canvi de model. És en aquest context en el qual s'ubiquen els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) proposats per les Nacions Unides (UN). Aquesta llista d'objectius proposa els punts bàsics en els quals cal unir els esforços de tots els actors cap a un model productiu inclusiu, just i mediambientalment sostenible.

L'economia social i el cooperativisme assumeixen un paper rellevant en la construcció del nou model. Bàsicament per dues raons: per la seva aportació teòrica i per la seva aplicació pràctica. Efectivament, els principis de l'economia social concorden perfectament amb les noves orientacions i polítiques de desenvolupament i, probablement, hagin estat font d'inspiració conceptual per a moltes de les directrius que governs i institucions internacionals estan provant d'impulsar. En posar les persones en el centre del seu model per sobre del lucre econòmic, i en centrar les seves actuacions en la recerca de solucions a necessitats socials i de sostenibilitat ambiental de forma sistèmica i integrada, l'economia social realitza aportacions significatives per a la consecució dels ODS.

Per tot això, el desenvolupament d'aquest projecte està basat en la investigació sobre quin és el paper que exerceixen les organitzacions cooperatives i d'economia social en la transformació cap a una societat global sostenible, visualitzant com a marc d'actuació els Objectius de Desenvolupament Sostenible proposats per les Nacions Unides (Gupta & Courtney, 2016).

2. Marc teòric.

2.1. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)

La primera Cimera de la Terra, que és com anomena les Nacions Unides les seves Assemblees Generals sobre problemes ambientals, es va celebrar a Estocolm el 1972. És la primera crida internacional per reflexionar sobre les polítiques mediambientals. Malgrat això, no és fins a l'Assemblea de les Nacions Unides a Nairobi el 1987, quan en presentar-se l'informe "El nostre futur comú", apareix per primera vegada una definició de desenvolupament sostenible o sustentable: "El desenvolupament que satisfà les necessitats de la generació present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats" (Brundtland, 1989). L'informe d'aquella cimera va representar una crítica al concepte de desenvolupament basat en l'extracció de recursos ambientals. Un model que obviava les desigualtats socials, el creixement exponencial de la població, el creixement

econòmic irracional i l'impacte derivat de la pèrdua de biodiversitat. A partir d'aquell moment, el concepte de desenvolupament va passar de ser un terme referit estrictament a l'economia dels països, a tenir en compte el seu impacte en el medi ambient i en la societat. El concepte es va ampliar en la Declaració de Río de 1992, concretament en el seu principi número 3, quan reitera que "el dret al desenvolupament s'ha d'exercir de tal manera que respongui equitativament a les necessitats de desenvolupament i ambientals de les generacions presents i futures" (UN, 1992). En aquesta cimera també es va crear la primera Comissió per al Desenvolupament Sostenible. L'any 2000, a Nova York, el procés de reflexió sobre la concepció i aplicació de la sostenibilitat va portar a transformar encara més el concepte de desenvolupament, fet que va desembocar en la Declaració del Mil·lenni. En aquesta declaració es van concretar els Objectius del Mil·lenni (ODM) mitjançant vuit objectius i vint-i-vuit metes que van promoure la millora de les condicions de vida de totes les persones i la pretensió d'acabar amb la fam, dotar d'accés als recursos necessaris per a la subsistència en aquells llocs on encara no es donaven i preservar el medi ambient (UN, 2000).

Figura 1. Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

Font: Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD)

Si bé els ODM van obtenir èxits, en especial en l'accés a l'aigua i a l'educació en els països en vies de desenvolupament, no van aconseguir assolir els estàndards fixats. Per això, en la Cimera de la Terra de Johannesburg el 2002, mentre s'avaluava com s'estaven desenvolupant els Objectius del Mil·lenni, el debat conceptual sobre el desenvolupament va acabar donant més èmfasi a vincular qüestions socials amb la sostenibilitat. Es van incorporar aspectes relati-

onats amb la salut, la justícia i l'educació. També hi va haver un treball orientat a la generació d'objectius nous, ampliant en la concepció de desenvolupament el medi ambient i la reducció de la pobresa global. El resultat de la cimera va ser un pacte nou, conegut com a "Programa 21", el qual afirmava que qualsevol pacte pel desenvolupament sostenible havia de ser global i implicar diferents actors socials més enllà dels governs (UN, 2002).

El 2012, les Nacions Unides, mitjançant la resolució 66/288, va iniciar un procés per definir els Objectius de Desenvolupament Sostenible, i en la Conferència sobre Desenvolupament Sostenible Río+20 es va crear un grup de treball per desenvolupar-los. Finalment, va ser en la Cimera de 2015 celebrada a Nova York on van néixer els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). En aquesta cimera es va destacar la insostenibilitat del model de desenvolupament actual, afirmant que “potser som la primera generació que aconseguirà posar fi a la

pobresa, i potser som també l'última que encara tingui possibilitats de salvar el planeta” (UN, 2015). A aquest efecte, es van elaborar 17 objectius i 169 metes concretes i interconnectades i articulades al voltant de l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible, un pla que transcendeix a tots els àmbits de la vida al planeta: a la sostenibilitat en els seus tres eixos, econòmic, social i ambiental. El pla també implica tots els actors socials, assumint les interconnexions globals i exposades amb caràcter d'urgència.

Figura 2. Objectius de Desenvolupament Sostenible

Font: Organització de les Nacions Unides

2.2. La relació dels ODS amb els principis cooperatius i els valors de l'economia social

Les entitats de l'economia social i cooperativa contribueixen de manera directa, algunes vegades sense ser-ne conscients (com es destaca en aquest article), a l'assoliment dels ODS. Com assenyalava Mozas (2019: 28), el Grup de Treball Interinstitucional de les Nacions Unides sobre Economia Social i Solidària (Task Force On Social And Solidarity Economy, 2015) va advertir sobre la importància de l'economia social indicant que podia exercir un paper clau en la consecució de l'Agenda 2030 i els ODS mitjançant la promoció d'un desenvolupament inclusiu i sostenible a través d'innovacions i pràctiques socials, institucionals i tecnològiques específiques. A més, assenyalava els vincles entre l'economia social i els 17 ODS, que posaven en

relleu el seu potencial com a model alternatiu de desenvolupament per abordar les bases estructurals sobre les quals s'assenta el desenvolupament exclouent i insostenible. De fet, la mateixa concepció de l'economia social incorpora el principi de desenvolupament sostenible als seus tres vessants: econòmic, social i ambiental (Pérez León, 2019). Hi ha abundant literatura que considera que les societats cooperatives per naturalesa desenvolupen la seva activitat sota uns principis i valors cooperatius que les fan exponents d'empreses socialment responsables i són claus per al desenvolupament sostenible (Carrasco 2007; Vargas & Vaca, 2005; Castro, 2006; Mozas & Puentes, 2010; Mozas, 2019; Lee 2020).

Les cooperatives i empreses d'economia social centren el seu model empresarial en les persones, en la responsabilitat social i en provar d'incorporar valors com la participació, la transparència, la democràcia, la solidaritat, la cohesió social i el foment del consum responsable en totes les fases de la

seva activitat. Per això, un element característic de l'economia social és la seva capacitat de promoure una transformació social des del mateix model de negoci. És en aquest sentit que les cooperatives no prioritzen l'ànim de lucre personalista (Álvarez i Alarcón, 2019), i de la seva llarga trajectòria històrica com a organitzacions de transformació, es dedueix que els principis cooperatius poden millorar les condicions de vida d'aquells que en participen, mentre produeixen un retorn a l'entorn social en el qual es desenvolupen.

Existeix un consens a assenyalar que les cooperatives, en promoure la participació en el desenvolupament socioeconòmic, tenen elevades potencialitats per contribuir al desenvolupament sostenible (UN, 2010; Chaves & Gallego, 2020). Per això, la seva acció i els seus principis intrínsecs de gestió i concepció les apropen notablement al desenvolupament basat en criteris de sostenibilitat (Cracogna, 2015; Arana, 2020).

La contribució de l'economia social a l'Agenda 2030 ha estat reconeguda pels Estats membre en les conclusions del Consell de la Unió Europea de 2015 sobre "La promoció de l'economia social com a motor clau del desenvolupament econòmic i social a Europa", per la Comissió Europea, pel Comitè Econòmic i Social Europeu, així com per les Nacions Unides a través del seu Grup de Treball Interinstitucional sobre Economia Social i Solidària en què participen dinou agències del sistema de l'ONU (CEPES, 2020).

Tenint en compte que els ODS tracten de configurar un desenvolupament econòmic basat en el desenvolupament social i en la recuperació ambiental, el punt d'unió amb el moviment cooperatiu és rellevant i significatiu, i pot representar una font d'avantatge competitiu per a les empreses d'economia social, bàsicament perquè part dels preceptes que prova d'impulsar el nou model de desenvolupament són intrínsecs a la majoria de les organitzacions.

2.3. Aportacions de l'economia social als diferents OD

Aquest apartat té per objectiu vincular les aportacions de l'economia social i el cooperativisme als ODS. La idea central és il·lustrar la interconnexió conceptual de l'economia social amb els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible. Si bé poden haver-hi altres agrupacions possibles, per facilitar l'objecte d'estudi d'aquest article s'ha considerat adequat vincular-los a través dels tres elements clau de la sostenibilitat: l'ambiental, la social i l'econòmica.

Quadre 3. Sostenibilitat ambiental

Font: Organització de les Nacions Unides

Hi ha literatura que il·lustra perfectament les aportacions de l'economia social a la sostenibilitat ambiental. La preocupació per l'impacte resulta un tret definitori d'aquestes organitzacions (Mugarra, 2004). En conseqüència, també es veu reflectida una preocupació per la sostenibilitat en el seu aspecte ambiental. El desenvolupament territorial que aporta el cooperativisme suposa articular i estructurar la producció mitjançant una base harmònica i inclusiva dels recursos naturals i utilitzar tècniques que afavoreixin, per exemple, la reducció de les emissions (Mozas & Bernal, 2006; Coraggio, 2008; Coraggio, 2006). Les cooperatives agràries o les noves empreses d'economia social vinculades a les energies renovables, a la mobilitat sostenible o a la gestió de residus troben en la seva actuació un avantatge competitiu notable per assolir metes relatives a reduir l'impacte del canvi climàtic. La proposta de l'economia social, en aquest aspecte, representa, doncs, una aportació significativa tant en el seu vessant teòric com aplicat (Candemir, Duvalleix & Latruffe, 2021; Stattman & Mol, 2014; Osti, 2012; Puspawati et al., 2019; Marcis, Pinheiro de Lima & Gouvêa Da Costa, 2019; Gertler, 2001). Així, les aportacions del cooperativisme als objectius 6, 7, 13, 14 i 15 resulten significatives.

Quadre 4. Sostenibilitat social

Font: Organització de les Nacions Unides

També els Objectius de Desenvolupament Sostenible vinculats a la sostenibilitat social es troben en l'economia social i el cooperativisme. Martínez Charterina afirma que “no és difícil projectar l'interès cooperatiu per la sostenibilitat de les seves accions en allò econòmic, social i mediambiental, així com la presa de posició del cooperativisme davant una globalització que no impulsa al desenvolupament dels països pobres i que condueix cada vegada a una desigualtat més gran al món” (Martínez Charterina, 2015). Així mateix, la contribució a la reducció de les desigualtats ha estat àmpliament manifestada per diferents autors, i el consens que suscita el paper determinant de les empreses d'economia social a la inclusió, reducció de la pobresa, més equitat i justícia social està àmpliament acceptat (Burgués, Martín & Santa Cruz, 2013; De Ormaechea, 2015; Salazar, 2021; Bono, 2012; Magne, 2017; Huertas-Noble, 2015).

Igualment, hi ha un consens generalitzat a considerar com a significatives les aportacions de l'economia social i el cooperativisme per a la igualtat de gènere i la no-discriminació per sexe o orientació sexual (Theeuwes *et al.*, 2021; Wedig, 2013; Lodhia, 2009; Gressler *et al.*, 2021; Martin, Martin & Martin, 2014; Miller, 2012).

En termes generals, la literatura científica dona elements suficients i consistents per considerar que l'economia social realitza contribucions i aplica, en la seva actuació quotidiana, accions vinculades als objectius 1, 2, 3, 4, 5, 11 i 16.

Sostenibilitat econòmica

En termes globals, la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible no es pot assolir sense una concepció de l'economia justa, inclusiva i equitativa. Fins al 2014, la Llei d'Okun va establir que el creixement econòmic no havia de suposar una reducció de l'atur i, per tant, de la pobresa (Okun, 1962). No obstant això, el 2016, una investigació duta a terme per Zidong An, Nathalie Gonzalez Prieto, Prakash Loungani i Saurabh Mishra per a l'FMI desmentia l'esmentada llei afirmant que, efectivament, el creixement econòmic portava associat una reducció de l'atur (An, González Prieto, Loungani & Mishra, 2016). Malgrat això, la literatura continua sense trobar una relació excessivament consistent per la qual la reducció de la pobresa comporti la reducció de les desigualtats (Piketty, 2013; Piketty, 2018; Milanovic, 2016).

L'economia social estructura el creixement a partir d'unes estructures productives i relacionals que promouen el creixement econòmic combinat amb la reducció simultània de la pobresa i les desigualtats. És per tot això que hi ha un consens generalitzat en la literatura econòmica en el fet de considerar les empreses d'economia social com a font d'estabilitat i sostenibilitat econòmica. Efectivament, la concepció orientada a l'impacte, a la inclusió i a l'equitat dona a aquestes organitzacions un paper essencial en la reducció de les desigualtats. Així mateix, en altres aspectes, l'estabilitat financera i la incorporació d'una visió aristotèlica de l'economia doten l'economia social d'una potència summament significativa cap a la inclusió financera i la mitigació de pràctiques especulatives (Goglio & Yiorgos, 2013; Jones & Panu, 2015; Périlleux, Vanroose & D'Espallier, 2016; Yamori, Harimaya & Tomimura, 2017).

En definitiva, l'economia social representa una font doctrinal significativa en la consecució d'un marc general que proposa una economia orientada a les necessitats humanes i ambientals.

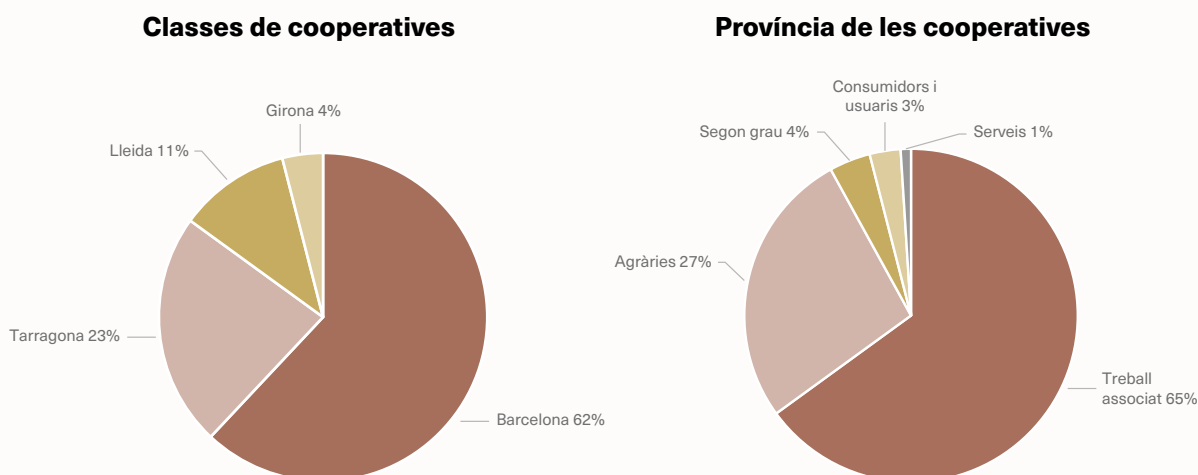
3. Metodologia.

Aquest treball utilitza les dades obtingudes a partir d'una enquesta enviada a les 243 cooperatives industrials catalanes (obtingudes del Registre General de Cooperatives de la Generalitat de Catalunya el novembre de 2021), de les quals van respondre 75 cooperatives (el grau de resposta del 30,8 % representa un grau de representativitat significatiu).

L'enquesta s'ha elaborat seguint el mateix qüestionari utilitzat en l'estudi L'agenda 2030 vista per les empreses catalanes en el marc de l'enquesta de clima empresarial del primer trimestre de 2019 que elaboren la Cambra de Comerç de Barcelona i l'Idescat, coordinada per la senyora Carme Poveda (directora d'Anàlisi Econòmica de la Cambra de Comerç de Barcelona).

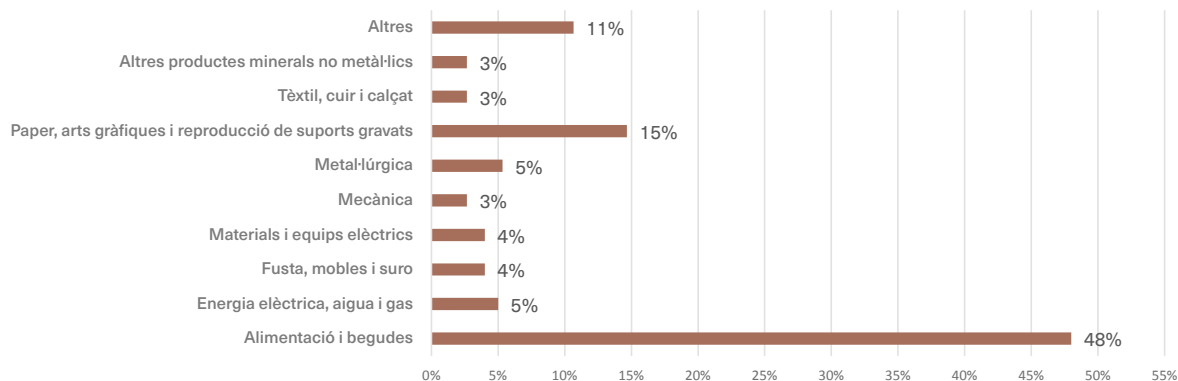
Per tipologia, un 65 % està representat per cooperatives de treball associat; un 27 %, per agràries; un 4 %, per cooperatives de segon grau; un 3 %, per cooperatives de consumidors i usuaris; i un 1 %, de serveis.

Gràfica 1.

Font: Registre General de Cooperatives de la Generalitat de Catalunya 2021

Pel que fa a antiguitat, un 23 % té una antiguitat de més de 50 anys; un 28 %, entre 25 i 49 anys; un 15 %, entre 11 i 24 anys; un 30 %, entre 2 i 10 anys; i un 4%, menys de 2 anys. Un 62 % són de la província de Barcelona; un 23 %, de Tarragona; un 11 %, de Lleida; i un 4 %, de Girona.

Gràfica 2. **Activitats de les cooperatives**

Font: Registre General de Cooperatives de la Generalitat de Catalunya 2021

Un 36 % té una activitat relacionada amb alimentació i begudes; un 4 %, amb activitats d'energia elèctrica, aigua i gas; un 3 %, amb fusta, mobles i suro; un 2 %, amb activitats de mecànica; un 11 %, amb paper, arts gràfiques i reproducció de suports gravats; i un 4 %, amb metal·lúrgica.

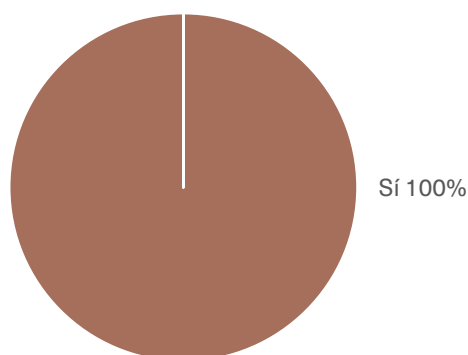
El 61 % de les cooperatives tenen entre 1 i 3 socis; el 13 %, entre 6 i 50 socis; el 12 %, entre 51 i 250 socis; l'11 %, entre 251 i 1000 socis; i l'1%, més de 1000 socis.

L'enquesta té tres blocs de preguntes clarament diferenciats que responen a tres objectius diferents. El primer dels objectius és conèixer el grau d'implicació, coneixement, compromís i implementació en les empreses catalanes dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030. El segon objectiu és conèixer si les cooperatives industrials catalanes estan compromeses amb algunes de les fites que incorporen els ODS i en les quals tenen un paper protagonista per assolir-se, i que tenen a veure tant amb el planeta com amb les persones i la prosperitat. El tercer bloc fa referència a saber si les cooperatives implementen accions vinculades als ODS, en quin grau i quines. Per a aquest tercer bloc s'ha utilitzat el model d'enquesta realitzada a l'article (Juan Fernando Álvarez i Miguel Ángel Alarcón, 2019) "Relaciones entre los ODS, el Plan para una Década Cooperativa y el balance social en cooperativas."

4. Anàlisi dels resultats

A la primera pregunta d'aquest bloc es demana l'opinió sobre si les cooperatives industrials han d'ajudar al desenvolupament sostenible de la societat i el planeta.

Gràfica 3. **Les cooperatives han d'ajudar al desenvolupament sostenible de la societat i el planeta**

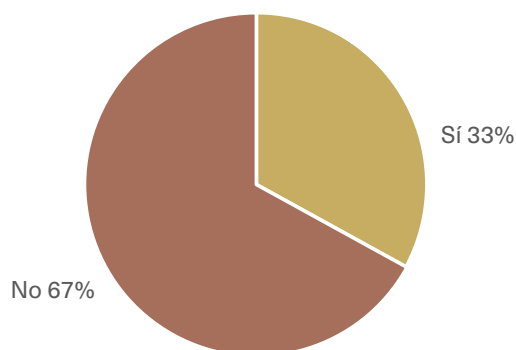
Font: Elaboració pròpia

Els resultats mostren el grau elevadíssim d'implicació de les cooperatives industrials catalanes, ja que el 99 % de les cooperatives afirmen que les empreses han de participar en el desenvolupament sostenible de la societat i el planeta.

La segona pregunta del primer bloc fa referència al grau de coneixement dels ODS de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides per part de l'empresariat. Els resultats mostren que el percentatge d'empreses que són coneixedores de l'Agenda és baix, només un 33 % (Gràfica 4).

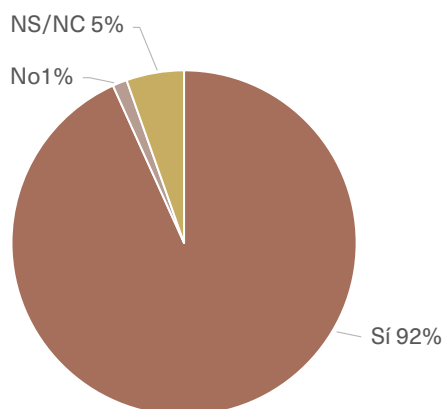
Tot seguit, es pregunta a les cooperatives si estan compromeses amb algun dels ODS de l'Agenda 2030, però aquesta pregunta es formula després que la persona enquestada hagi llegit la definició de l'Agenda 2030 i els ODS. El percentatge de cooperatives que, una vegada saben què és l'Agenda de les Nacions Unides, mostren el seu compromís no necessàriament basat en accions concretes, sinó simplement un grau de compromís general- és el 93,3 % (Gràfica 5). És un valor molt elevat.

Gràfica 4. **Coneixement dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030**

Font: Elaboració pròpia

Gràfica 5. **Després de llegir la definició dels ODS, empreses que es comprometen amb algun ODS de l'Agenda 2030**

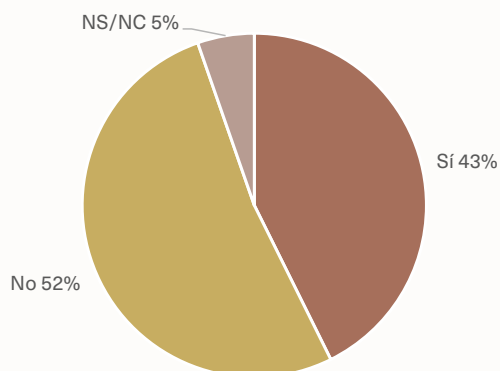

Font: Elaboració pròpia

La quarta pregunta del primer bloc fa referència a la tinença o no d'un pla de responsabilitat social corporativa en les cooperatives en el qual es puguin alinear els ODS. Del total de cooperatives, només el 31 % tenen un pla de responsabilitat social (Gràfica 6). El 43 % de les cooperatives afirmen haver introduït canvis en el model de

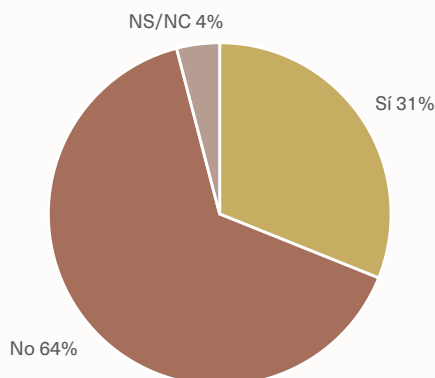
negoci per donar resposta als Objectius de Desenvolupament Sostenible, un percentatge que es pot considerar elevat i que vol dir que bona part de les cooperatives ja estan implantant mesures per a la sostenibilitat, al marge de conèixer els ODS (Gràfica 7).

Gràfica 6. La cooperativa ha introduït canvis en el model de negoci per donar resposta als ODS

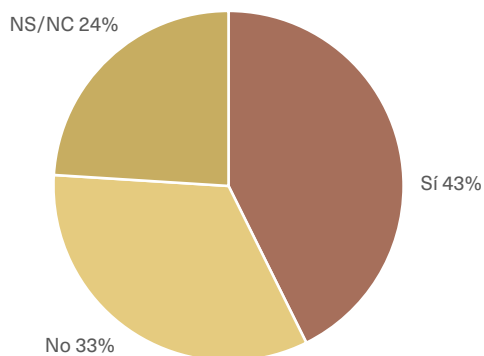

Font: Elaboració pròpia

Gràfica 7. Disposa d'un pla de responsabilitat social corporativa en el qual es poden alinear els ODS

Gràfica 8. La cooperativa coneix el significat dels ODS i com es poden assolir en l'organització?

Font: Elaboració pròpia

El grau de desconeixement en el món cooperatiu de l'Agenda 2030 no només s'evidencia en la pregunta analitzada anteriorment, on el 52 % de les cooperatives no la coneixia, sinó també en el percentatge de cooperatives que afirma que falta informació sobre els ODS (sisena i última pregunta del primer bloc del qüestionari). Concretament, el 54 % de les cooperatives industrials catalanes diuen que falta informació sobre els ODS i sobre com assolir-los.

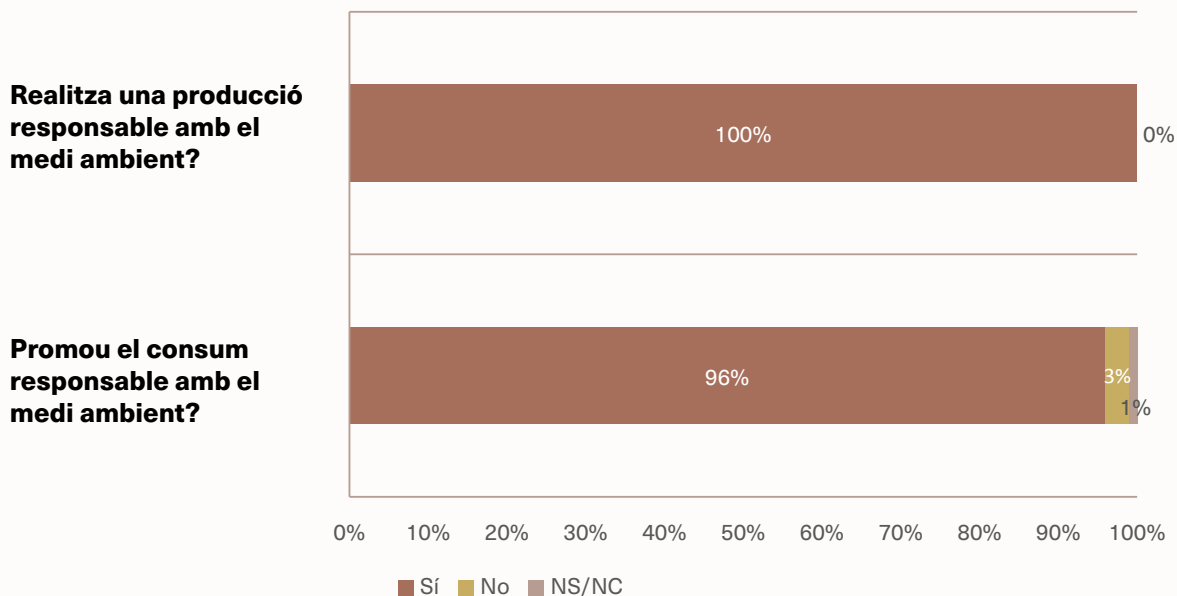
El segon bloc de preguntes de l'enquesta té per objectiu conèixer si les cooperatives industrials catalanes estan abordant algunes de les fites més importants que inclouen els ODS i en les quals les cooperatives són l'agent principal implicat per al seu assoliment. S'hi han identificat tres grups d'accions: la primera fa referència al planeta; la segona, a les persones; i la tercera, a la prosperitat. Dins de cada grup, s'hi han seleccionat algunes mesures destacades que permeten avançar en el nostre país en la consecució d'un desenvolupament més sostenible. En l'enunciat de la pregunta, les mesures no s'han identificat amb ODS concrets, perquè es poden referir a més d'un ODS i també perquè es vol captar la resposta d'aquelles empreses que estiguin duent a terme accions en aquesta línia, encara que no coneguin l'Agenda 2030.

Pel que fa al grup d'accions relacionades amb el planeta, s'ha preguntat a les cooperatives per dues accions concretes: (Gràfica 9)

1. Consum responsable amb el medi ambient (energia, aigua i producte de proximitat). El 97 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.

2. Producció responsable amb el medi ambient (recuperació de residus i reducció d'emissions). El 100 % de les empreses afirmen estar compromeses amb aquesta fita.

Gràfica 9. Accions relacionades amb el planeta

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa al grup d'accions relacionades amb les persones, s'ha preguntat a les cooperatives per vuit fites concretes. Tot seguit, els resultats es presenten de més a menys grau de compromís amb cada una de les fites: (Gràfica 10)

1. Empresa saludable (prevenció de riscos laborals, salut i seguretat dels treballadors). El 100 % de les cooperatives afirmen estar compromeses amb aquesta fita.
2. Integració de la diversitat (sexual, racial, religiosa i persones amb discapacitat). El 92 % de les cooperatives afirmen estar compromeses amb aquesta fita.
3. Formació continuada dels treballadors i pràctiques d'estudiants. El 82,7 % de les cooperatives afirmen estar compromeses amb aquesta fita.

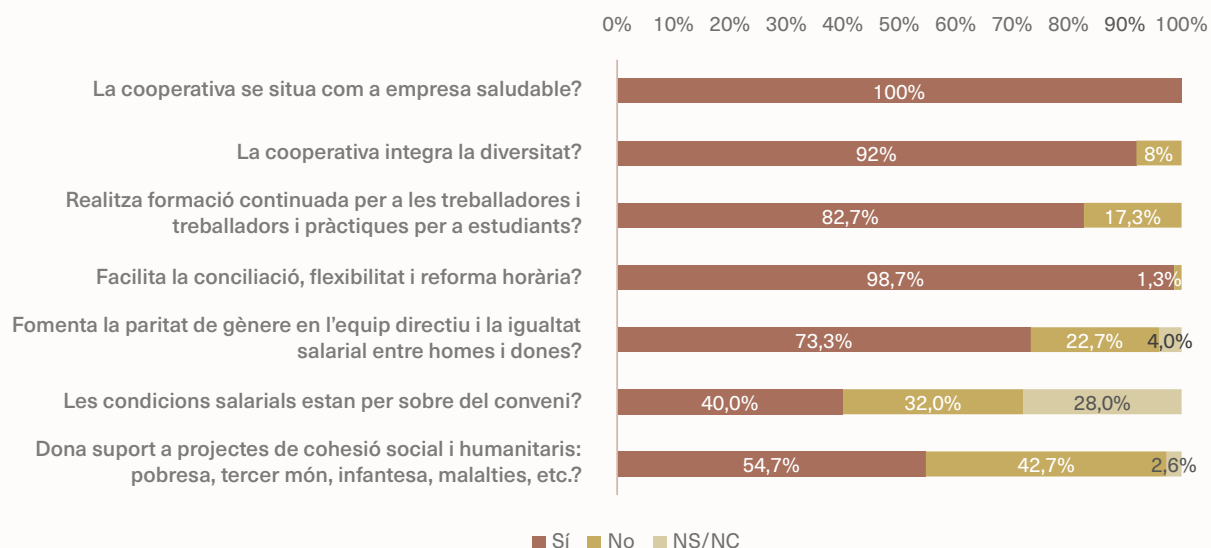
4. Conciliació, flexibilitat i reforma horària. El 98,7 % de les cooperatives afirmen estar compromeses amb aquesta fita.

5. Foment de la paritat de gènere en l'equip directiu i de la igualtat salarial entre homes i dones. El 73,3 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.

6. Condicions salarials per sobre del conveni. El 40 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.

7. Suport a projectes de cohesió social i humanitària: pobresa, tercer món, infantesa, malalties, etc. El 54,7 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.

Gràfica 10. Accions relacionades amb les persones

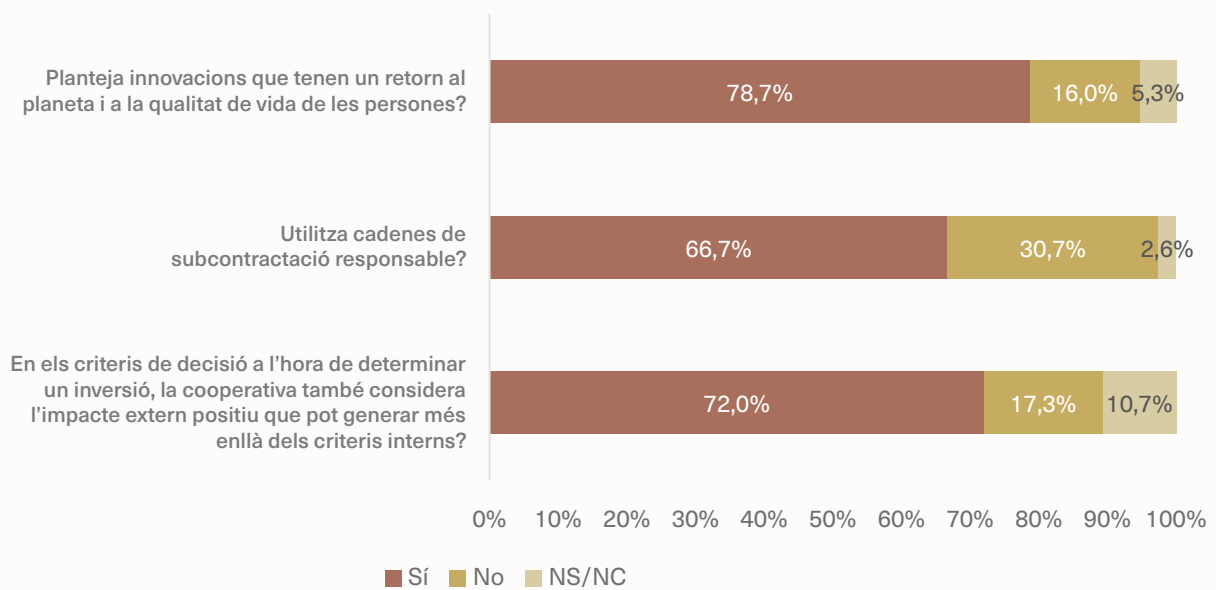

Font: Elaboració pròpia

Finalment, el tercer grup de mesures fa referència a tres fites relacionades amb la prosperitat i la innovació, i que són les següents: (Gràfica 11)

1. Inversió responsable. El 78,7 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.
2. Ús de cadenes de subcontractació responsable (en medi ambient, ètica i drets laborals). El 66,7 % de les cooperatives diuen estar compromeses amb aquesta fita.
3. Innovacions que tenen un retorn al planeta i a la qualitat de vida de les persones, a més de millorar el creixement i la competitivitat de la cooperativa. El 72 % de les empreses diuen estar compromeses amb aquesta fita.

Gràfica 11. Accions relacionades amb la prosperitat i la innovació

Font: Elaboració pròpia

A la pregunta 1 es demana el percentatge de sòcies que són dones i quantes d'elles participen en les iniciatives de la cooperativa (Gràfica 12).

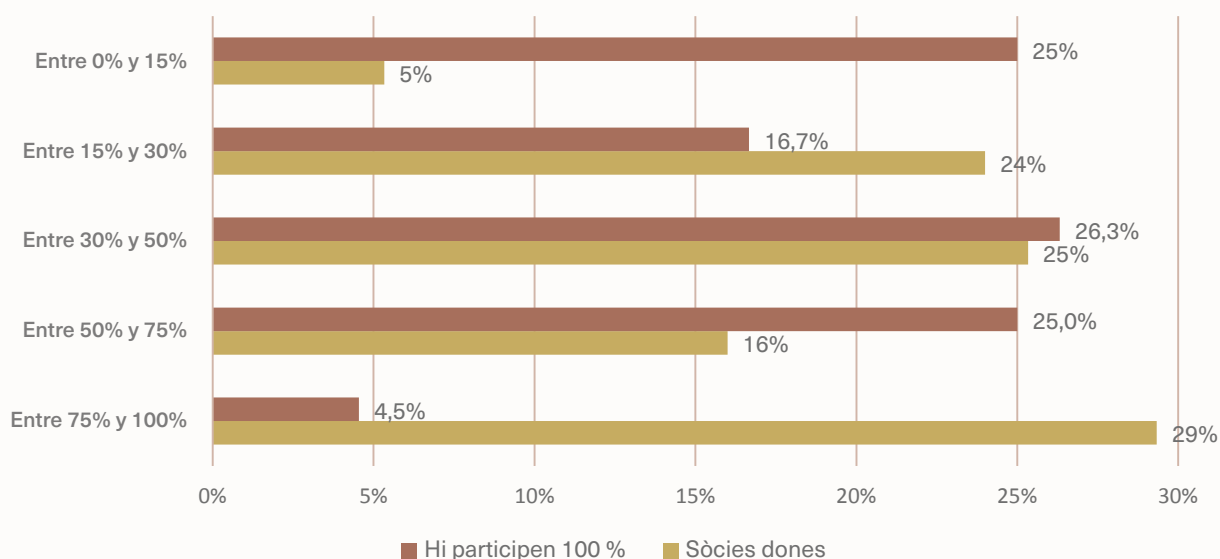
El 29 % de les cooperatives tenen entre el 0 % i el 15 % de socis que són dones, dels quals només el 4,5 % participen al 100 % en les iniciatives de la cooperativa. El 16 % de les cooperatives tenen un percentatge entre el 15 % i el 30 % de socis que són dones, dels quals el 25 % participen al 100 % en les iniciatives de la cooperativa.

El 25 % de les cooperatives tenen entre el 30 % i el 50 % de socis que són dones, dels quals el 26,3 % participen al 100 % en les iniciatives de la cooperativa.

El 24 % de les cooperatives tenen entre el 50 % i el 75 % de socis que són dones, dels quals el 16,7 % participen al 100 % en les iniciatives de la cooperativa.

Només el 5 % de les cooperatives tenen entre el 75 % i el 100 % de socis que són dones, dels quals el 25 % participen al 100 % en les iniciatives de la cooperativa.

Gràfica 12. Percentatge de participació de sòcies dones en cooperatives

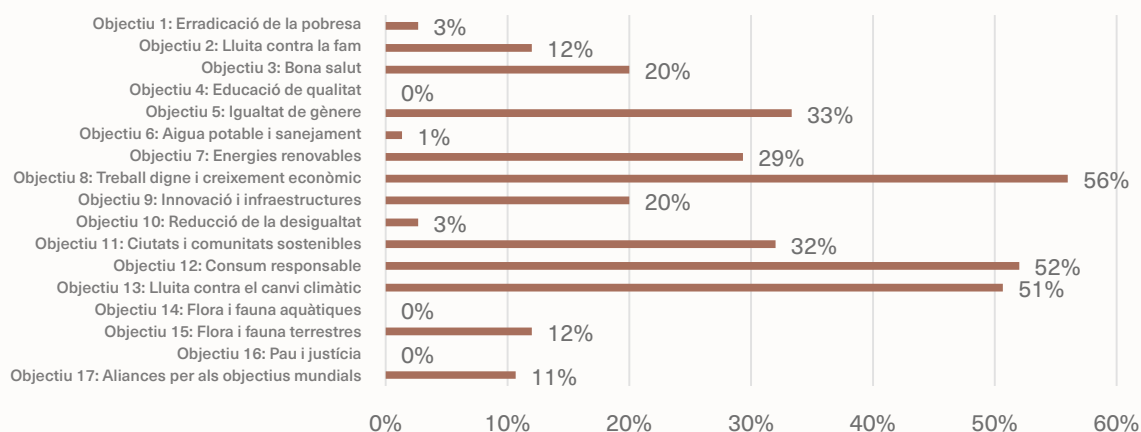
Font: Elaboració pròpia

Un 84 % de les cooperatives tenen menys d'un 15 % dels socis menors de 30 anys.

A la pregunta 3 es demana en quins ODS contribueix la seva cooperativa i amb quines activitats.

Les cooperatives industrials catalanes contribueixen en l'Objectiu 8: Treball digne i creixement econòmic en un 56 %, seguit de l'Objectiu 13: Lluita contra el canvi climàtic en un 51 %, de l'Objectiu 5: Igualtat de gènere en un 33 %, de l'Objectiu 11: Ciutats i comunitats sostenibles en un 32 % i de l'Objectiu 7: Energies renovables en un 29 % (Gràfica 13).

Gràfica 13. Grau de contribució de les cooperatives als ODS

Font: Elaboració pròpia

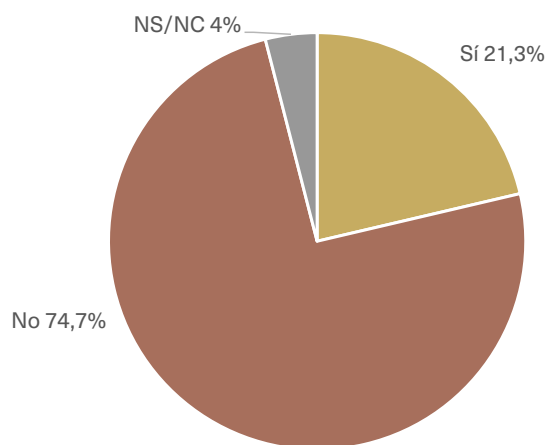
A la pregunta 4 es demana amb quines activitats contribueix la seva cooperativa a l'obtenció dels ODS.

Algunes de les activitats que duen a terme les cooperatives per al compliment de cada ODS, entre d'altres, són:

- Un 52 % en bons salaris i condicions laborals dignes i facilitat en la conciliació
- Un 43 % garantint patrons de producció sostenibles i responsables amb el medi ambient i l'economia circular
- Un 33 % en reciclatge bàsic
- Un 28 % en paritat, igualtat salarial i mateixa participació d'homes i dones en les iniciatives de la cooperativa, i en comerç de proximitat fomentant la xarxa entre productors i consumidors i pagant un preu just als petits productors, sobirania alimentària
- Un 25 % elaborant (o utilitzant) productes ecològics
- Un 20 % donant productes de qualitat produïts de forma sostenible
- Un 16 % col·laborant amb ONG o universitats en projectes socials específics de la comarca
- Un 13 % en instal·lació de plaques solars o fotovoltaiques, etc.

A la pregunta 5 es demana si la cooperativa té una posició de domini en el seu sector de mercat. Un 74,7 % respon que no, mentre que un 21,3 % diu que sí (Gràfica 14).

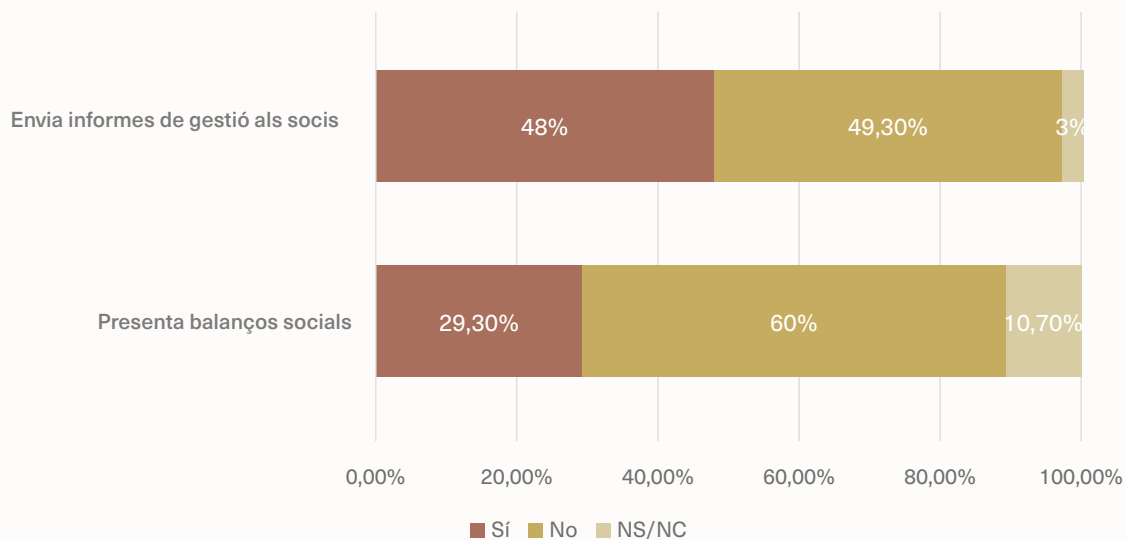
Gràfica 14. La seva cooperativa té una posició de domini en el seu sector de mercat?

Font: Elaboració pròpia

El 60 % de les cooperatives presenten balanços socials, mentre que el 29,3 % no els presenten, i el 48 % sí que envien informes de gestió als socis i sòcies (Gràfica 15).

Gràfica 15. Informació financera

Font: Elaboració pròpia

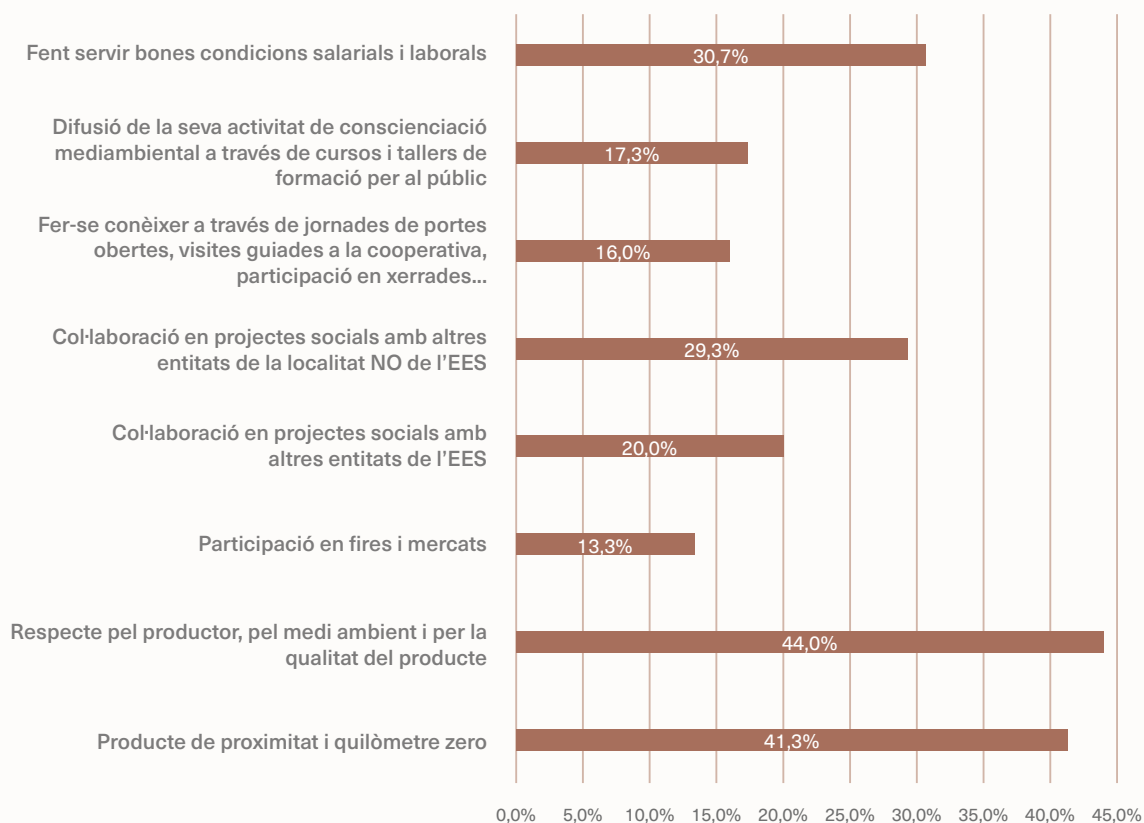
A la pregunta 7 es demanen accions concretes que duen a terme les cooperatives d'acord amb el Pla per a una Dècada Cooperativa. Només tres cooperatives prenen accions concretes per millorar els mecanismes de governança i participació dels socis i sòcies per a una transparència i participació més gran dels diferents membres, invertint en plaques solars. El 79 % no coneix aquest pla o bé no ho sap, mentre que al 13 % de les cooperatives li sona, però no sap concretar mesures.

El 86,7 % afirma que l'activitat de la cooperativa està relacionada amb el territori i la generació de treball.

A la pregunta 9 es demana com genera valor social i ambiental la cooperativa.

Pel que fa a valor social, un 44 % el genera a través del respecte pel productor, pel medi ambient i per la qualitat del producte; un 41,3 %, pels productes de proximitat i quilòmetre zero; un 30,7 % dona ocupació amb bones condicions salarials i laborals; un 29,3 % col·labora en projectes socials amb altres entitats de la localitat, NO de l'EES; mentre que un 20 % col·labora en projectes socials amb altres entitats de l'EES, entre d'altres (Gràfica 16).

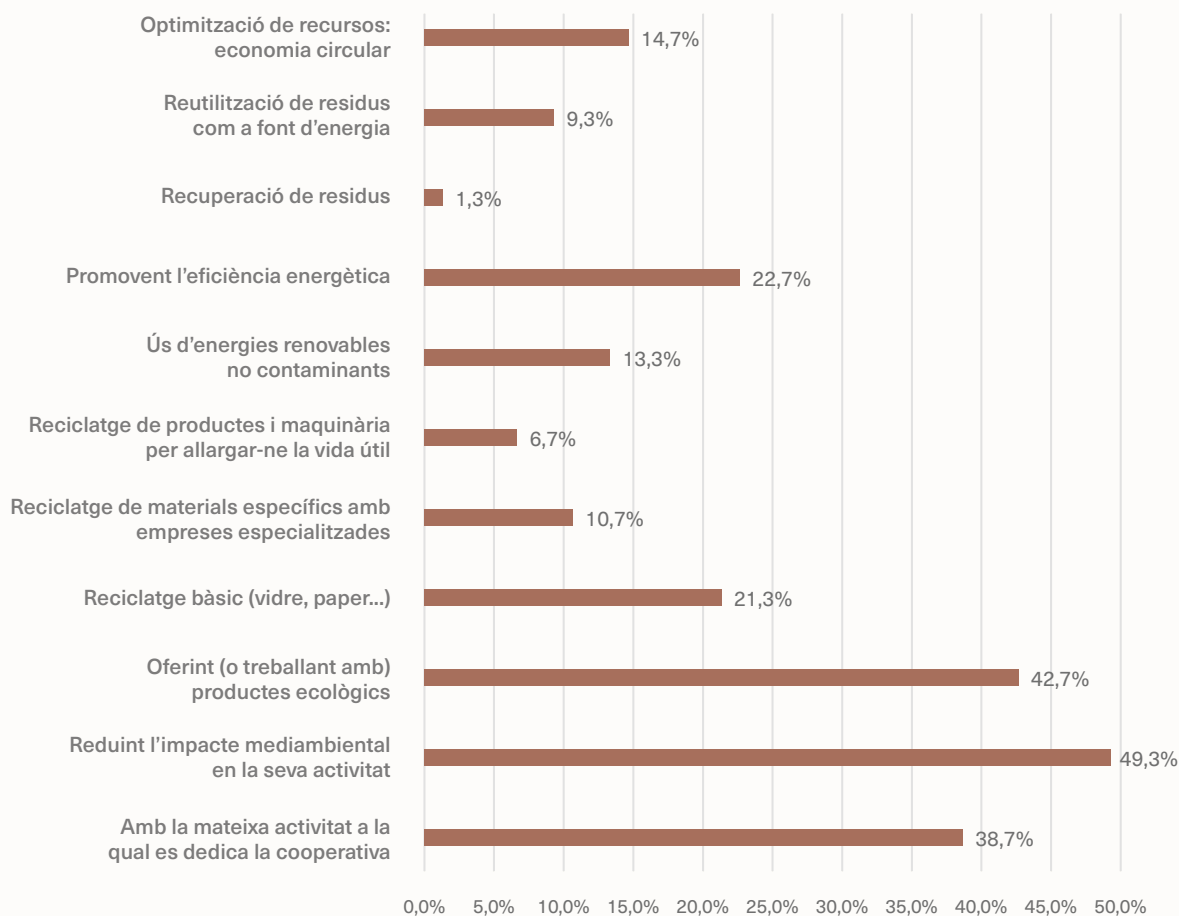
Gràfica 16. Com genera valor social la cooperativa

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa al valor ambiental, un 49,3 % redueix l'impacte mediambiental en la seva activitat; un 42,3 % ofereix (o treballa amb) productes ecològics; un 38,7 % el genera amb la mateixa activitat a la qual es dedica la cooperativa; un 22,7 % promou l'eficiència energètica; i un 21,3 % realitza reciclatge bàsic (vidre, paper..), entre d'altres (Gràfica 17).

Gràfica 17. Com genera valor ambiental la cooperativa

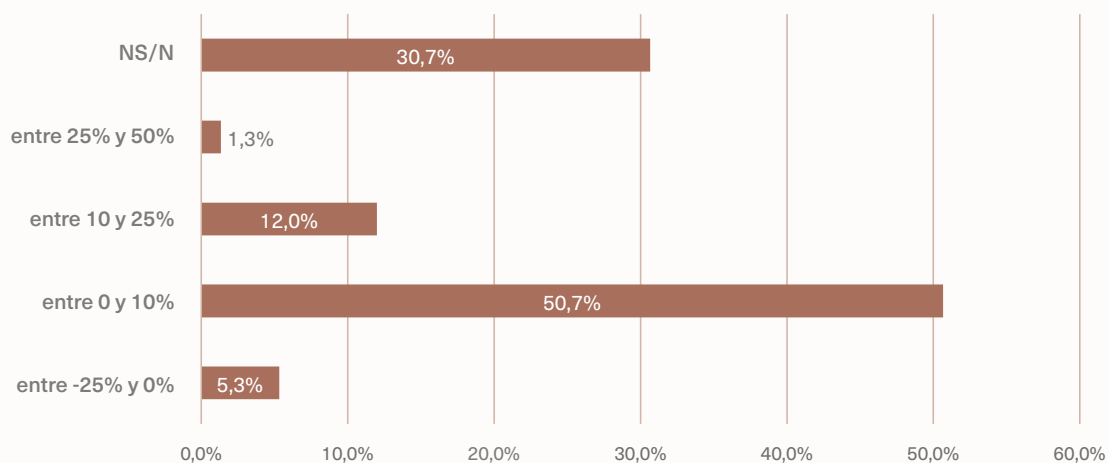

Font: Elaboració pròpia

El 85 % de les cooperatives no estan relacionades amb l'estalvi i el crèdit, només tres cooperatives ho estan, i el diferencial aproximat, en punts percentuals, entre els interessos del mercat i els de la seva cooperativa està entre el 0 % i el 3 %.

A la pregunta 8 es demana el diferencial de les compensacions salarials pagades per la cooperativa en relació amb el mercat. El 50,7 % presenta un diferencial molt baix, entre el 0 % i el 10 %; el 12 %, entre el 10 % i el 25 %; només l'1,3 %, entre el 25 % i el 50 %; i un 5,3 % el té negatiu (Gràfica 18).

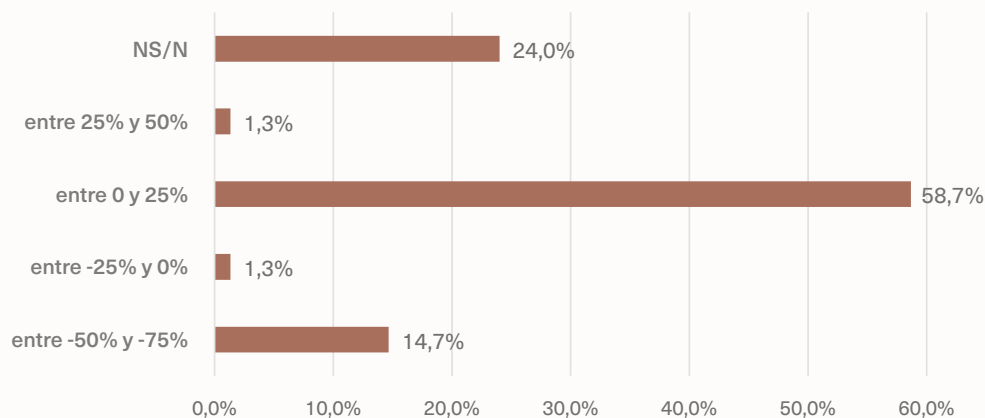
Gràfica 18. Diferencial de les compensacions salarials pagades per la cooperativa en relació amb el mercat

Font: Elaboració pròpia

A la pregunta 12 es demana el diferencial en preus dels productes/serveis que ofereix en els mercats. En aquest cas, el 58,7 % està entre el 0 % i el 25 %; només l'1,3 %, entre el 25 % i el 50 %; i un 16 % el té negatiu (Gràfica 19).

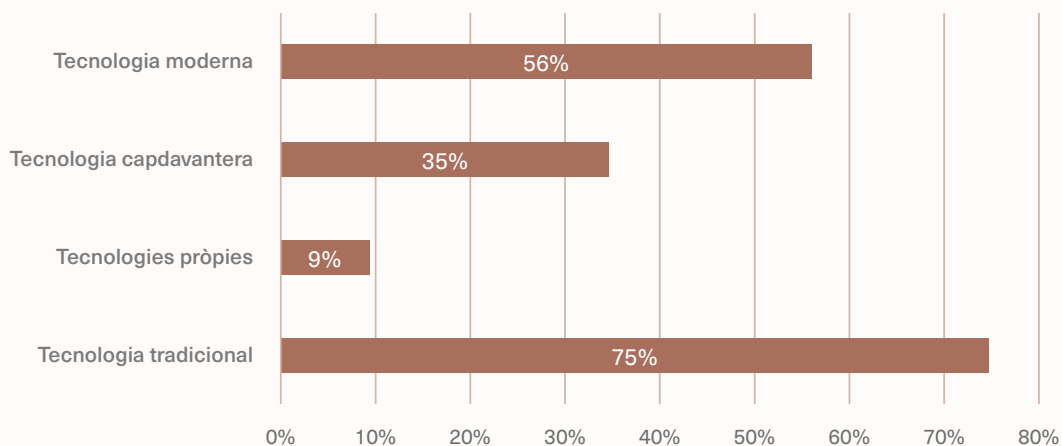
Gràfica 19. Diferencial en preus dels productes/serveis que ofereix en els mercats

Font: Elaboració pròpia

El 75 % de les cooperatives incorporen tecnologies tradicionals en la seva activitat, i les combinen amb tecnologies modernes (Gràfica 20).

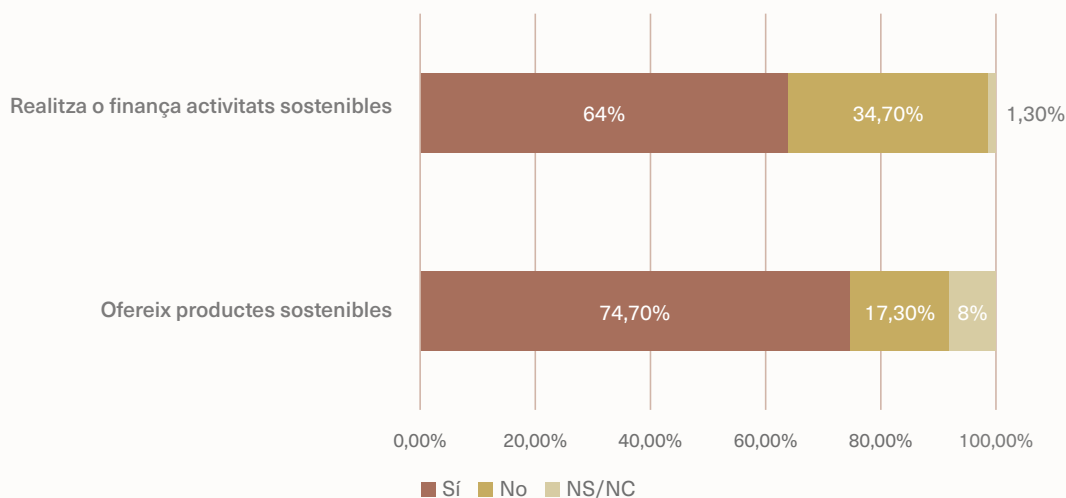
Gràfica 20. **Tipus de tecnologia**

Font: Elaboració pròpia

Les preguntes 15 i 16 fan referència a si ofereixen, realitzen o financen productes o activitats sostenibles, o bé no ofereixen, no realitzen o no financen productes o activitats sostenibles. Un 74,7 % de les cooperatives industrials catalanes ofereixen productes sostenibles; i un 64 % realitzen o financen activitats sostenibles (Gràfica 21).

Gràfica 21. **Activitat sostenible**

Font: Elaboració pròpia

5. Una comparativa amb les empreses de base capitalista

En aquest apartat es comparen els resultats de l'adopció dels ODS per part de les cooperatives industrials a Catalunya descrits anteriorment amb els resultats de la mostra d'empreses catalanes obtinguts en l'estudi *L'agenda 2030 vista per les empreses catalanes* (Poveda, 2019). Hi ha estudis que també han fet una anàlisi comparada en aquest sentit, mitjançant la comparació entre un grup experimental (en aquest cas, les cooperatives industrials) i un grup de control (les empreses catalanes *profit-seeking firms*) (Núñez, Bandeira & Santero-Sánchez, 2020).

L'estudi comparatiu consta de dues parts. Una primera part en la qual es comparen els resultats de les cooperatives industrials amb el total d'empreses catalanes enquestades amb la mateixa finalitat i pel sector industrial. La segona comparació es fa partint de la tercera part de l'enquesta, comparant els resultats de l'adopció dels ODS per part de les cooperatives industrials catalanes i l'estudi a setze cooperatives dels sectors més representatius del cooperativisme colombià.

La primera part de l'anàlisi comparativa mostra que el 100 % de les cooperatives estan conscienciades a ajudar en el desenvolupament sostenible de la societat, enfront del 96,4 % del total d'empreses catalanes enquestades. Ara bé, si ens fixem en les empreses industrials catalanes, aquest valor augmenta al 98,3 % del total d'empreses industrials catalanes. Aquest valor és molt semblant al de les cooperatives, fet que mostra el compromís d'ajuda en aquest sector.

El 67 % de les cooperatives tenen coneixement dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030, sent el 92 % el seu compromís quan se les informa dels ODS, enfront del 39,5 % i del 44,3 %, respectivament. Hi ha un augment dels valors quan ens centrem en les empreses industrials catalanes, ja que els valors augmenten al 44 % i al 48 %, respectivament. Com podem veure, aquests valors són molt diferents però millors que en altres sectors diferents del de la indústria.

El 64 % de les cooperatives tenen un pla de responsabilitat social corporativa en el qual es puguin alinear els ODS, i el 52 % han introduït canvis en el model de gestió per donar resposta als ODS, enfront només del 40,7 % i 41,3 %, respectivament, de les empreses catalanes, i augmenta en el sector industrial català al 42,8 % i 44,3 %.

Les cooperatives afirmen que un 43 % coneixen el significat dels ODS i com es pot assolir en l'organització; mentre que només un 14 % de les empreses afirmen tenir-lo. És el mateix patró que abans: el sector industrial català mostra valors pròxims a les cooperatives, però sempre inferiors.

El compromís de les cooperatives amb accions relacionades amb el planeta, ja que n'obtenen gairebé el 100 %, enfront del 75 % de les empreses. Passa el mateix amb accions relacionades amb les persones, llevat dels salaris, així com amb les accions relacionades amb la prosperitat i la innovació.

Es conclou, doncs, que les cooperatives tenen un compromís més gran.

De la segona part de l'anàlisi en què es comparen cooperatives colombianes amb cooperatives catalanes, en podem treure les conclusions següents:

- En relació amb el gènere, hi ha paritat a favor dels homes en uns petits punts percentuals. En consells d'administració i cossos directius, la tendència central és que un terç de les dones ocupin aquests càrrecs en les cooperatives colombianes, mentre que en les cooperatives industrials catalanes el percentatge de dones és superior, ja que més de la meitat de les sòcies dones participen en iniciatives de les cooperatives.

- Respecte al percentatge d'associats joves, només 1 de cada 10 és membre de les cooperatives, i la seva participació és molt més baixa. Això posa de manifest la poca rotació en directius de les cooperatives, i és possible que generi un sastre de vidre per al creixement organitzacional. Aquest paràmetre és molt similar en les cooperatives catalanes.
- Es constata que la majoria de les cooperatives colombianes estan en sintonia amb els ODS amb més correspondència amb els principis cooperatius. Passa el mateix en les cooperatives catalanes.
- Un element comú de les cooperatives catalanes i colombianes és que no tenen posicions de domini en el mercat, però sí que són molt importants perquè són referents en el seu context i contribueixen a millorar les orientacions al bé comú.
- La majoria de les cooperatives colombianes pretenen presentar balanç social, fet que és un símbol de transparència. Malgrat això, no hi ha metodologies estàndard per reportar. S'han efectuat accions recollides en el Pla 2020, però només quant comunicació amb els seus associats i no tendeixen a reportar-se. La diferència amb les cooperatives catalanes és que el 30 % d'aquestes sí que presenten balanços socials, i, a més, el 48 % informen els socis de la seva gestió.
- Prepondera en les cooperatives colombianes el desenvolupament d'activitats en matèria de preservació mediambiental, captura de carboni, treball decent i educació. En canvi, en les cooperatives catalanes es prioritza l'Objectiu 8: Treball digne i creixement econòmic en un 56 %, seguit de l'Objectiu 13: Lluita contra el canvi climàtic en un 51 % i de l'Objectiu 5: Igualtat de gènere en un 33 %, a través de les següents activitats: bons salaris, condicions laborals dignes i facilitat en la conciliació; garantia de patrons de producció sostenibles i responsables amb el medi ambient i l'economia circular; reciclatge bàsic; paritat, igualtat salarial i mateixa participació d'homes i dones en les iniciatives de la cooperativa, i comerç de proximitat fomentant la xarxa entre productors i consumidors i pagant un preu just als petits productors, sobirania alimentària.
- Les cooperatives colombianes generen valor en percentatges similars a través de preus i interessos, de programes socials i de l'educació. A més dels esmentats anteriorment, en les cooperatives catalanes industrials també es genera valor a través de productes ecològics o de proximitat, reduint l'impacte ambiental en la seva activitat o amb la seva pròpia activitat i, en menor mesura, promovent l'eficiència energètica.
- Poc més d'un terç de les cooperatives no incorporen tecnologia, mentre que aquest percentatge augmenta al 56 % en les cooperatives catalanes industrials.
- Més d'un 80 % de les cooperatives realitzen o financen iniciatives sostenibles, mentre que aquest percentatge baixa en les cooperatives catalanes industrials fins a un 64 %, i el 74,7 % ofereixen productes sostenibles.

6. Conclusions

L'estudi empíric realitzat permet deduir un clar alineament de les cooperatives industrials amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Efectivament, la concepció de la funció productiva i organitzativa de les esmentades organitzacions les situa com a agents dinamitzadors d'un desenvolupament que fomenta la sostenibilitat ambiental, social i econòmica. La literatura consultada avançava, especialment en el seu àmbit teòric, els resultats obtinguts en l'exercici empíric. Així, les dades obtingudes, tant en el seu vessant qualitatiu com quantitatiu, permeten afirmar que l'economia social suposa una concepció de l'economia que s'enquadra perfectament en els plans previstos per fer front als grans reptes del segle XXI mitjançant els ODS.

L'anàlisi comparada amb empreses de base capitalista ha ajudat a comprendre fins a quin punt les cooperatives industrials ostenten una propensió més gran cap a la gestió sostenible. En els seus tres àmbits d'aplicació, l'ambiental, la social i l'econòmica, l'estudi presenta resultats remarcables. No hi ha cap dubte que els preceptes i els principis del cooperativisme representen una condició necessària en les raons que expliquen l'esmentat diferencial. Efectivament, la capacitat d'incorporar, de manera natural, aspectes com l'equitat, la igualtat, l'impacte o la sostenibilitat ambiental en la seva concepció empresarial és certament rellevant. Aquesta rellevància es posa de manifest quan les dades obtingudes no són, majoritàriament, el resultat d'un pla premeditat i estructurat. Les cooperatives industrials adopten els ODS de manera pràcticament inconscient, ja que les empreses que diuen tenir o fins i tot conèixer en profunditat el significat i contingut dels ODS són, en termes relatius, menys significatives que el resultat que s'obté en l'agregació de la mostra; és a dir, moltes de les cooperatives industrials contribueixen als Objectius de Desenvolupament Sostenible sense saber-ho, o sense ser-ne excessivament conscients.

L'estudi, que s'emmarca territorialment a Catalunya, ens permet inferir que el comportament de les cooperatives industrials catalanes no cal que sigui substancialment diferent de les d'altres zones amb característiques econòmiques, polítiques, socials i ambientals similars. Tot i així, potser és prematur traslladar els resultats obtinguts al conjunt de l'economia social. Seria interessant replicar la metodologia per a cooperatives que treballen en altres sectors com l'agrari o el de serveis. Malgrat això, la investigació extreu conclusions definitives i consistents sobre el paper de l'economia social i del cooperativisme en la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

A l'inici del treball apuntàvem que hi havia activitats que, per la seva naturalesa, necessiten d'un esforç econòmic, innovador, organitzatiu o competitiu més gran, i que les cooperatives industrials ostenten una funció de producció complexa, tant en el seu aspecte material com productiu, perquè la transformació física implica maneres d'aprovisionament, materials d'ús, fabricació, distribució, gestió de residus, processos d'emalatge i disseny del producte. L'esmentada transformació, dèiem, situava les cooperatives industrials davant d'un repte considerable. Després d'analitzar les dades, podem concloure que, per al cas català, han respost al repte de manera més que satisfactòria.

Referències bibliogràfiques

- AFRANAA, N. & HANISCH, M. (2013): "Cooperatives and poverty reduction: A literature review". *Journal of rural cooperation*, 41, 114-146.
- AN, Z., GONZÁLEZ PRIETO, N., LOUNGANI, P., & MISHRA, S. (2016): "Does growth create jobs? Evidence for advanced and developing economies", *IMF Research Bulletin*, 2016(3).
- ARANA, S. (2020): "Social economy as the means to help achieve the targets of sustainable development goal 14", *Sustainability*, 12(11), 4529.
- BONO, E. (2012): "El decrecimiento sostenible, crisis ecológico-económica, desigualdad y economía social", *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 76, 180-196.
- BRUNDTLAND, G. H. (1989): "Nuestro futuro común" en Congreso internacional de tecnologías alternativas de desarrollo: ponencias y comunicaciones. Madrid, Servicio de Extensión Agraria. Publicacions, 7-8.
- BURGUÉS, A., MARTÍN, S. & SANTA CRUZ, I. (2013): "La relación entre cooperativas transformadoras y desigualdades sociales en los territorios", *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, XVII, 427(4).
- CANDEMIR, A., DUVALEIX, S. & LATRUFFE, L. (2021): "Agricultural cooperatives and farm sustainability—A literature review", *Journal of Economic Surveys*, 35(4), 1118-1144.
- CHAVES, R. & GALLEGRO, J. R. (2020): "Transformative policies for the social and solidarity economy: The new generation of public policies fostering the social economy in order to achieve sustainable development goals. The European and Spanish cases", *Sustainability*, 12(10), 4059.
- CICIN-SAIN, B. (1996): "Earth Summit implementation: progress since Rio", *Marine Policy*, 20(2), 123-143.
- CORAGGIO, J. L. (2006): "Sobre la sostenibilidad de los emprendimientos mercantiles de la economía social y solidaria", *Cuadernos del CENDES*, 23(61), 39-67.
- CORAGGIO, J. L. (2008): "La sostenibilidad de los emprendimientos de la economía social y solidaria", *Otra economía*, 2(3), 41-57.
- DE ORMAECHEA, V. (2015): "Trayecto de una investigación: el caso de la Cooperativa Integral Catalana. Desigualdades, exclusión y precarización", *Diálogo andino*, 47, 105-113.
- FUKUDA-PARR, S. (2004): "Millennium Development Goals: why they matter", *Global Governance*, 10, 395.
- GERTLER, M. (2001): *Las cooperativas rurales y el desarrollo sostenible*. Canadá, Centro para el estudio de las cooperativas, Universidad de Saskatchewan.
- GOGLIO, S. & YIORGOS A. [Eds] (2013): *Financial cooperatives and local development*. London, Routledge.
- GRESSLER, E. et al. (2021): "Solidarity economy cooperatives: The impact of governance and gender on member income", *Nonprofit Management and Leadership* 32(2), 263-285.
- GUPTA, J. & COURTNEY, V. (2016): "Sustainable development goals and inclusive development", *International environmental agreements: Politics, law and economics*, 16(3), 433-448.
- HUERTAS-NOBLE, C. (2015): "Worker-owned and unionized worker-owned cooperatives: two tools to address income inequality", *Clinical L. Rev.* 22, 325.
- JONES, D. & PANU, K. (2015): "Membership and performance in Finnish financial cooperatives: A new view of cooperatives?", *Review of Social Economy*, 73(3), 283-309.
- LEE, S. (2020): "Role of social and solidarity economy in localizing the sustainable development goals", *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 27(1), 65-71.
- LODHIA, S. (2009): "Gender inequality in decision making in cooperatives: a cross national study of Asia and Pacific countries". [En línia: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1370967]
- MAGNE, N. (2017): "Wage inequality in worker's cooperatives and conventional firms 1", *The European Journal of Comparative Economics*, 14(2), 303-329.
- MAJEE, W. & HOYT, A. (2011): "Cooperatives and community development: A perspective on the use of cooperatives in development", *Journal of community practice*, 19(1), 48-61.

- MARCIS, J., PINHEIRO DE LIMA, E. & GOUVÊA DA COSTA, S. (2019): "Model for assessing sustainability performance of agricultural cooperatives", *Journal of Cleaner Production* 234, 933-948.
- MARTIN, E. J., MARTIN, A. C., & MARTIN J. A. (2014): "Social Reform and Worker Cooperatives: Countering Economic Inequality", *Global Virtue Ethics Review*, 7(1).
- MARTÍNEZ CHARTERINA, A. (2015): "Las cooperativas y su acción sobre la sociedad", *REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos*, 117, 34-49.
- MILANOVIC, B. (2016): "Increasing capital income share and its effect on personal income inequality", *LIS Working Paper Series*, 663.
- MILLER, G. R. (2012): "'Gender Trouble' investigating gender and economic democracy in worker cooperatives in the United States", *Review of Radical Political Economics* 44(1), 8-22.
- MOZAS, A. & BERNAL, E. (2006): "Desarrollo territorial y economía social", *CIRIEC-España, revista de economía pública, social y cooperativa*, 55, 125-140.
- MUGARRA, Aitziber (2004): "Balance social y responsabilidad social en las empresas de economía social", *Mediterráneo económico*, 6.
- NÚÑEZ, R. B., BANDEIRA, P., & SANTERO-SÁNCHEZ, R. (2020): "Social economy, gender equality at work and the 2030 agenda: theory and evidence from Spain", *Sustainability*, 12(12), 5192.
- OKUN, A. M. (1962): "Potential GNP: Its Measurement and Significance". *Proceedings of the Business and Economic Statistics Section of the American Statistical Association*, 89-104.
- OSOFSKY, H. M. (2003): "Defining sustainable development after Earth Summit 2002". *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, 26, 111.
- OSTI, G. (2012): "Green social cooperatives in Italy: a practical way to cover the three pillars of sustainability?", *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 8(1), 82-93.
- PAUL, B. D. (2008): "A history of the concept of sustainable development: literature review", *The Annals of the University of Oradea, Economic Sciences Series*, 17(2), 576-580.
- PÉRILLEUX, A., VANROOSE, A. & D'ESPALLIER, B. (2016): "Are financial cooperatives crowded out by commercial banks in the process of financial sector development?", *Kyklos* 69(1), 108-134.
- PIKETTY, T. (2013): *Capital in the 21st Century*. Cambridge, MA, President and Fellows, Harvard College.
- POVEDA, C. [coord] (2019), *Memòria econòmica de Catalunya: any 2018*, Barcelona, Cambres Oficials de Comerç, Indústria, Serveis i Navegació de Catalunya. [En línia: <https://www.guinetwork.org/files/mec2018.pdf>]
- PUSPADEWI, I. et al. (2019): "Managing paradox for the sustainability of social enterprises: an empirical study of forestry community cooperatives in Indonesia", *Journal of Social Entrepreneurship*, 10(2), 177-192.
- SALAZAR, S. (2021): "Las cooperativas como organizaciones inteligentes para disminuir la desigualdad social". *Revista Centroamericana de Administración Pública*, 80, 86-98.
- STATTMAN, S. & MOL, A. (2014): "Social sustainability of Brazilian biodiesel: The role of agricultural cooperatives", *Geoforum*, 54, 282-294.
- THEEUWEN, A., et al. (2021): "How do women overcome gender inequality by forming small-scale cooperatives? The case of the agricultural sector in Uganda", *Sustainability*, 13(4), 1797.
- UN (1987). *Asamblea General. Informe de la Comisión Mundial sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo Nota del Secretario General (A/42/427)*. [En línia: https://www.eco-ninga.uqam.ca/PDF/BIBLIOGRAPHIE/GUIDE_LLECTURE_1/CMMAD-Informe-Comision-Brundtland-sobre-Medio-Ambiente-Desarrollo.pdf]
- UN (1992): *Declaración de Río sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo*. [En línia: <https://www.un.org/spanish/esa/sustdev/agenda21/riodeclaration.htm>]
- UN (2000): *United Nations Millennium Declaration (A/RES/55/2)*. [En línia: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_55_2.pdf]
- UN (2002). *Sommet mondial pour le développement durable (ENV/DEV/J/33)*. [En línia: <https://www.un.org/french/events/wssd/>]
- UN (2015): *Sustainable Developments Goals Fact Sheet*. [En línia: https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2015/08/Factsheet_Summit.pdf]
- WEDIG, K (2013): "'It is the powerful farmers who really enjoy the group': Inequality and Change in Uganda's Coffee Cooperatives", *UNRISD*. [En línia: [http://www.unrisd.org/unrisd/website/newsview.nsf/\(httpNews\)/E9851194241A3511C1257B490025C38B?OpenDocument](http://www.unrisd.org/unrisd/website/newsview.nsf/(httpNews)/E9851194241A3511C1257B490025C38B?OpenDocument)]
- WINBERG WYNBERG, R. (2002): "A decade of biodiversity conservation and use in South Africa: tracking progress from the Rio Earth Summit to the Johannesburg World Summit on Sustainable Development", *South African Journal of Science*, 98(5), 233-243.
- YAMORI, N., HARIMAYA, K. & TOMIMURA, K. (2017): "The efficiency of Japanese financial cooperatives: An application of parametric distance functions", *Journal of Economics and Business*, 94, 43-53.